

**«Олександр Сизоненко:
Усе, що виплекав
у серці»**

(до 95-річчя від дня народження)

Бібліографічний дайджест

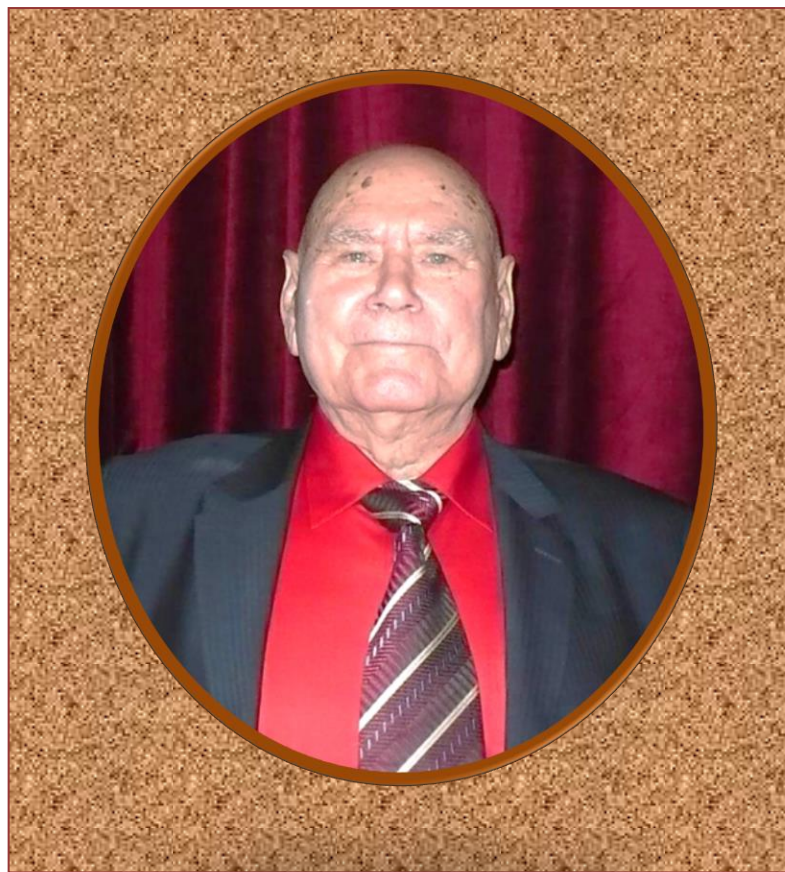
Баштанка, 2018

«Олександр Сизоненко: Усе, що виплекав у серці» (до 95-річчя від дня народження) : бібліографічний дайджест / Баштанська центральна район. б-ка; Відп. за вип. Г. І. Борщевецька; Уклад. Н. В. Іщенко. - Баштанка, 2018. – 20 с.

Бібліографічний дайджест присвячений 95-річчю від дня народження українського письменника, уродженця Баштанщини Олександра Олександровича Сизоненка. О. Сизоненко рідний і дорогий землякам своєю відданістю малій Батьківщині. У багатьох творах письменник з проникливою поетичністю і задушевністю відтворює картини українського степу і життя на ньому «майстрів землі» - людей щедрих на добро, мудрих і розважливих, від яких він, очевидно, і навчився любити цю землю. «І мені хочеться, щоб всім вам, про кого я тут написав, жилося б ще краще й щасливіше, і легше б вам працювалося, милі мої, далекі...» (цитата із документальної повісті «Підняті обрії»).

У дайджесті представлені цитати із творів О. О. Сизоненка за такими розділами: «Дорога, довжиною з життя», «...з любові до батьків починається і любов до свого народу», «Про батьківський край...», «Стежки, поля і дороги Олександра Сизоненка», «Степ мій, степ!», «Все минає...», «З любов'ю до земляків...».

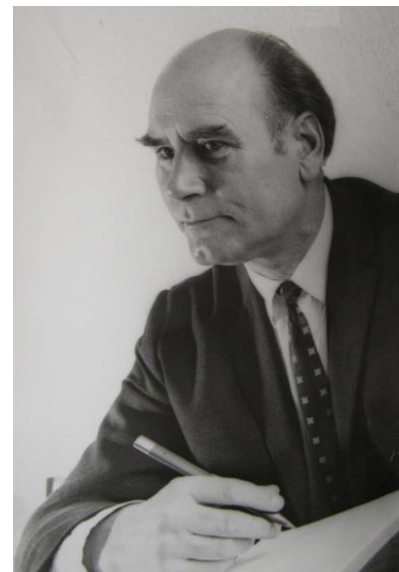
Сподіваємось, що бібліографічний дайджест стане у нагоді вчителям при проведенні уроків літератури рідного краю. Також буде цікавим бібліотечним працівникам та шанувальникам творчості видатного українського письменника публіциста, громадського діяча – О. О. Сизоненка.

Видатному земляку,
українському письменнику
Олександровичу Сизоненку,
який кілька днів не дожив до свого
95-ліття, присвячується.

*Колектив Баштанської центральної
районної бібліотеки*

«Літературні переправи» Олександра Сизоненка Замість передмови

*«Де починались твої дороги,
там спочиває твоя душа»
О. Сизоненко.*

На думку Олександра Олександровича, роки - як кілометри: прожив їх, неначе проїхав. Так, життя швидкоплинне, але й прекрасне, якщо коріння твоє залишається в народі і літературі.

Олександрові Сизоненку довелося подолати немало життєвих і творчих «переправ», поки він дійшов до того заповітного берега, на якому починається справжня література.

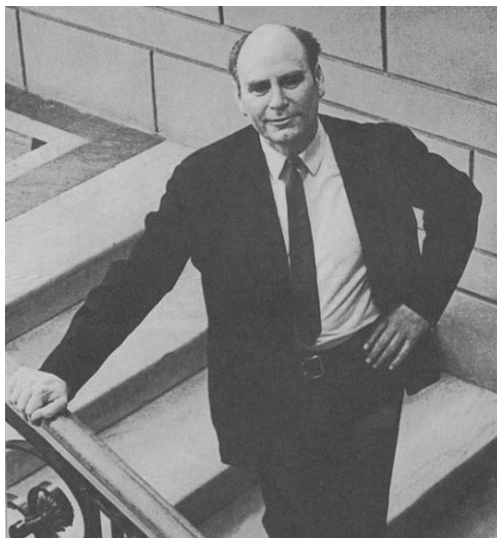
Найбільшим і найпершим учителем для письменника завжди було саме життя. І в цьому одна з характерних особливостей О. Сизоненка як людської особистості взагалі і як письменника зокрема. *«Мені найбільше вдається не вигадане, а бачене, пережите, відчуте. Іноді це тільки асоціативний натяк. Іноді одна деталь. Іноді цілий сюжет. Але майже в усіх творах я відштовхувався від життя. Найбільше ж – в «Корабелях», які написав після восьми років роботи на суднобудівному заводі ім. Носенка в Миколаєві, і особливо – в «Білих хмарах», де майже все, окрім асоціацій і незначного ряду епізодів, написано «з натури», з людей мого села, яких я знав, і любив, і пам'ятаю все моє життя»* - зазначав письменник.

Як і кожній творчій особистості, Олександрові Сизоненку дороге кожне слово, що виносив біля серця. Бо написане – то вистраждане та вимучене безсонням у постійних роздумах та невдоволенні собою, щоденні відчаї та картання, переписування, здається, вилежаного матеріалу.

Талановитий український письменник Олександр Олександрович Сизоненко народився 20 вересня 1923 року в селі Новоолександрівка Баштанського району Миколаївської області у бідній селянській родині. Із шкільних років відчув потяг до літературної творчості, його перші оповідання друкує місцева районна газета. 21 червня 1941 року – Сашко Сизоненко - випускник десятого класу Баштанської середньої школи. *«Світанок того незабутнього дня ми зустрічали в полі. Стояли тиєниці, як море. Тихо, ясно, погожо так було і славно. Благословлялося на щасливе життя, на майбуття, яке нам здавалося тоді просто неосяжним. І щастя на всіх нас чекало, а впала на голови війна».*

Початок Великої Вітчизняної війни зруйнував усі плани на щасливе майбутнє. О. Сизоненко мобілізований до участі в бойових діях, коли Баштанщина була звільнена від німецько-фашистських загарбників весною 1944-го. Перше бойове хрещення одержав під час звільнення міста Ковеля. Проїшов криваві дороги війни як сержант-мінометник 8-ї гвардійської армії В. І. Чуйкова, а під час штурму Берліна був тяжко поранений.

У повоєнні роки не відразу взявся за перо. Довгий час він працює на заводах у Миколаєві, заочно закінчує літературний факультет Миколаївського педінституту. І поступово пробує сили в творчій роботі, підходить до своєї першої «літературної переправи». Про те, що безпосередньо спонукало його до цього, він сам говорив: *«Сильне враження справили на мене «Альпи» Гончара, які я почув по радіо і які, мабуть, і були поштовхом до спроби написати й собі».* Це стосовно безпосереднього приводу. Основним мотивом до літературної роботи, безперечно, було непереборне бажання повідати людям про життя і себе самого щось своє, нове, виношене і вистраждане, і знайти для цього відповідну,

свою форму – тобто те, без чого взагалі не може бути письменника.

Перше оповідання «Весна» було опубліковано на сторінках журналу «Вітчизна» в 1949 році. За два роки з'являється збірка «Рідні вогні». З середини 50-х років майже одна за одною виходять збірки оповідань і нарисів «Рідні краї» (1955), «Далекі гудки» (1957), «В батьківському краю» (1959). З'являються повісті «На Веселому Роздолі» (1956), «Зорі падають у серпні» (1957).

Помітним кроком на шляху самовизначення О. Сизоненка як письменника став роман «Корабелі» (1960). Це був не лише перший роман, а й фактично перший його твір, який широко відзначила критика. Та й саме слово «корабелі» належить творчому таланту письменника.

З його легкої руки воно стало асоціативним символом міста Миколаєва – міста, де народжувались великі кораблі. Сизоненкові «Корабелі» були справжнім художнім відкриттям в українській прозі, яка досі не зверталася до життя і праці суднобудівників. Про їхні будні і свята, про їхні тривоги і сподівання досі ніхто з українських митців не писав. Ця книга з дарчим написом від автора зберігається у фонді Баштанської центральної районної бібліотеки.

Майже десятиліття О. О. Сизоненко пов'язаний з роботою на Київській кіностудії імені О. П. Довженка, де він обіймає посаду завідуючого сценарним відділом. За його сценаріями поставлені художні фільми «Білі хмари» (1968) та «Кайдашева сім'я» (1993); він -редактор фільмів «Тіні забутих предків», «Новели Красного Дону» (1964), «Загибель ескадри», «Та, що входить у море», «Криниця для спраглих» (1966) та ін.

Звільнившись із цієї роботи в 1970 р., О. Сизоненко цілком віддається літературі.

О. Сизоненко рідний і дорогий землякам своєю відданістю малій Батьківщині. У романах «Білі хмари», «Хто твій друг», у трилогії «Степ», повісті «Сьомий пагорб» та ще багатьох інших творах О. Сизоненко з проникливою поетичністю, задушевністю, ліризмом відтворить картини українського степу і життя на ньому «майстрів землі», людей щедрих на добро, мудрих і розважливих, від яких він, очевидно, і навчився любити цю землю. «Білі хмари» визначальний твір письменника. Цим романом Олександр Сизоненко успішно подолав ще одну «творчу переправу», діставшись того берега, що іменується справжньою літературою, де відкривається «мудрий світ вивічених відчужень і мелодій, необхідних людям».

О. Сизоненка добре знають у літературному та культурно-мистецькому світі як автора талановитих досліджень, яскравих портретів національних геніїв, побратимів по письменницькій долі. Мов живою водою, окропив він імена Тараса Шевченка, Панаса Мирного, Івана Нечуя-Левицького, Лесі Українки, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Юрія Яновського, Андрія Малишка, Олесе Гончара у своєму унікальному виданні «Не вбиваймо своїх пророків! Книга талантів», яка в 2003 році побачила світ в рамках урядової програми розвитку вітчизняної літератури.

Внесок і заслуги Олександра Сизоненка - талановитого українського письменника, члена Національної спілки письменників України - здобули високу оцінку як на державному рівні, так і в літературних та громадсько-політичних колах. Він - лауреат Державної премії імені Тараса Шевченка (за трилогію «Степ», «Була осінь», «Мета») (1984 р.), літературної премії в галузі новелістики імені Юрія Яновського (за цикл новел «А земля перебуває ввіки...») і новелістичні публікації тих років) (1987), літературно-мистецької премії імені Івана Нечуя-Левицького (за публікацію «Не вбиваймо своїх пророків») (2001), лауреат IV

Всеросійської літературно-патріотичної премії «Прохоровское поле» (за трилогію О. Сизоненка «Советский солдат») (2005). Його ратну та трудову доблесть гідно вінчають ордени Вітчизняної війни першого ступеня, Трудового Червоного Прапора, медалі «За відвагу», «За взяття Берліна», «За перемогу над Німеччиною».

Олександр Олександрович Сизоненку рішенням Баштанської районної ради за №4 від 8 жовтня 2010 року, за особистий значний внесок у соціально-економічний розвиток Баштанського району, високий професіоналізм, вагомі трудові та наукові здобутки, активну життєву позицію присвоєно звання «Почесний громадянин Баштанського району».

Одні із вулиць м. Баштанка та с. Новоолександрівка носять ім'я відомого письменника-земляка. 20 вересня 2012 р. Баштанська гімназія ознаменувала день народження нашого земляка відкриттям кімнати-музею Олександра Олександровича Сизоненка.

Помер О. О. Сизоненко в Києві 13 вересня 2018 року на 95-му році життя. Похований письменник на Байковому кладовищі, біля праху дружини Галини Дмитрівни.

Дорога, довжиною з життя

«Я завжди відстоював правду»

О. Сизоненко.

«Життя є життя, і ми народилися не для того, щоб ганити його, а щоб жити і зносити все, що нам випадає. І горе – теж. Бо скільки б його не було, радості завжди більше, ніж горя. Воно щедре, воно й невблаганне, наше життя. Тільки про це ми забуваємо в радості, а в горі пригадуєш все, і життя проходить перед тобою, як оця дорога на рівнині, як ліси оці, й села, й тополі на узбіччях. І роки твої – як кілометри: ти прожив їх, неначе проїхав.» («Білі хмари», С. 18)

«Доню моя! Пахоці линуць від білявої голівки, такі рідні, солодкі! Пахоці мої любі! Рідні рученята! А голубі очі, мов крихітки неба. Доню моя! Де б я не був: чи біг по рівному полю під кулеметним вогнем в атаку, чи йшов по піщаній дорозі багатоденним маршем, чи, причаївшись в кущах, спостерігав і висліджував ворога, завжди перед очима у мене була ти – маленька, білява і небачена.» («Рідні

край», С. 194, 195)

«Отак і мій труд. Чи помітять його? Чи заплаче хтось над моїми рядками? Чи зірветься у когось усміх і слово подяки? Чи зродиться думка стати кращим? Не знаю. Мені б з людських душ ізгорнути байдужість...» («Доки й живу», С. 321)

«Час щедрий і жорстокий: він не поверне тобі жодної миті життя, ні мовленого слова, ні зробленого вчинку. «Шануймо свій час, як і честь, замолоду», - найчастіше кажемо або думаємо в старості.» («Доки й живу», С. 301)

...з любові до батьків починається і любов до свого народу

«Якби усі люди частіше згадували батьків і дитинство – менше зла було б на землі, чистіше і легше б жилося!»
О. Сизоненко

«Вона ще не стара, оця валькова, під соломною, хата. І ціле своє життя я завжди думаю про неї з ніжністю. На відомих усьому світові проспектах я з радістю згадував її, маленьку глиняну хату, як усі люди на землі згадують своє дитинство. З неї починалося відчуття Батьківщини, з любові до неї виростала моя любов до рідної землі, як з любові до батьків починається і любов до свого народу.» («Доки й живу», С. 325)

«...все життя батько прожив, думаючи про нас. Навіть у смертний свій час він думав про тебе: в один день з телеграмою прийшов його лист: «За мене будь спокійний». Він не хотів тебе турбувати, він жалів тебе, він думав про тебе і тільки про тебе.» («Білі хмари», С. 44)

«... іволга знову волого й ніжно озиватиметься в батьковім саду, а з нею там озиватиметься і моя душа, бо де б я не був, моя душа завжди там, у рідному селі, в рідних степах, з рідними людьми, і цьому не буде кінця, доки й живу.» («Доки й живу», С. 32)

«Матері... Все життя дивляться вони нам услід, вирядивши в люди. Так і стоять на початку всіх наших доріг, навіть коли їх не стає. Стоять і дивляться. І бажають нам добра і щастя. Сподіваються від своїх дітей найвищих духовних злетів, бо й в останню хвилину думають про те, щоб діти їхні жили достойно серед людей і творили добро на своїй землі.» («Доки й живу», С. 272)

«Наші мами! Ви навчили нас ходити тими степовими дорогами. Навчили без жодного слова, своїм життям, любити дороги, той степ і тих людей, серед яких ви жили й працювали, яких любили і поважали теж не на словах, а спільною роботою і єдністю з ними. Наші милі, роботяці, найкращі у світі мами!» («Білі хмари», С. 141)

«...і батько запевняв, що добрих людей на світі багато. Більше, ніж злих. І це була правда, з якою ти живеш і понині.» («Доки й живу», С. 117)

Про батьківський край...

«Твоє найбільше щастя і багатство, твоя гордість і радість – рідна земля»
О. Сизоненко

«Головне, що всі люди були колись дітьми, у всіх у них були і є матері, батьківський край. І як тільки вони про це згадають, серця їхні виповнюються світлим смутком, добротою – злість як рукою знімає.

Якби усі люди частіше згадували батьків і дитинство – менше зла було б на землі, чистіше і легше б жилося!» («Доки й живу», С. 319)

«Твоя земля! Земля твоїх батьків, дідів і прадідів. Твоє найбільше щастя і багатство, твоя гордість і радість – рідна земля.» («Білі хмари», С. 44)

«Край безмежних рівнин, тихоплинних річок, чорноземів, найкращої в світі пшениці і кавунів. Колишнє Дике поле, з сторожовими курганами і козацькими могилами.» («Білі хмари», С. 104)

«Так, це мій дім. Що б зі мною не трапилось і куди б не занесла мене доля, мої успіхи чи невдачі – все одно домом моїм була і залишається Новоолександрівка. Степове село, в якому ні садів, ні річки, в якому й ставок був добрих п'ятнадцять років висохлим, так що його вже переорали плантажними плугами і, де колись топилися люди і коні, водилися коропи, лини і карасі, вирощувати почали капусту, помідори, сині баклажани і гарбузи. І все ж воно наймиліше у світі, це непоказне село на великій рівнині. У найбільших столицях Європи, які доводилося брати у війну, я згадував його, як Аркадію, як заповідну землю щастя мого і радості. Благословенний і щасливий будь, мій рідний дім, моя багатостраждальна Новоолександрівко, голубко моя степова, непоказна і мила. Я тебе люблю великою синівською любов'ю, і почуття цього вистачить мені на весь вік. І скільки я люблю тебе, скільки я і буду людиною. А інші хай як собі хочуть, хоч ніколи не вартій поваги той, хто забуває землю, яка його породила, і хто нехтує тими людьми і місцями, в яких він виріс.» («Білі хмари», С. 113-114)

«Все життя бачу її з усіх доріг, з усіх усюд, де тільки не буваю. Усі думки і спогади мої про неї. Усі найкращі мрії і сподівання. Все, що б я міг побажати або зробити найкращого людям, все це звернено найперше туди, в степову милу сторону, де рівнина й поля, де дорогам нема ні кінця, ні початку, і по якій з них не підеш чи не поїдеш, все одно попадеш у Баштанку – вона тут найголовніша. Столиця степового нашого краю. Прекрасна наша земля! Її любиш усім серцем, усю, з самого пуп'янка свого, з перших кроків своїх.

Ви можете вибирати на ній що вам завгодно, а я вибираю Баштанку. Я вибираю Баштанку, Новоолександрівку і наші степи – все, що вміщується в цьому прекрасному слові – Баштанка! Бо тут відходить і тут приходиться мій рід, життя моє, серце моє – Баштанка...» («Доки й живу», С. 160-161)

«А Христофорівка... Христофорівка в нашій краю особлива, бо на річці стоїть. На справжній річці з красивою назвою – Інгул. Дивовижна назва! І не придумаєш, звідки вона пішла, ця назва. Чи від татар, чи від печенігів. Чи, може, від сарматів. Хіба мало народів з'являлося і зникало в південних українських степах?» («Підняті обрії», С. 48)

«Була ж вона, була! [Баштанська республіка] Малописьменна й неосвічена, роззута і неодягнена, з гвинтівками старими та різними, з берданками та косами, з малоосвіченими та багатоміючими командирами, що пройшли тяжку й криваву школу першої світової війни...» («Підняті обрії», С. 89)

«Слава про Баштанську республіку рознеслася по всій нашій неосяжній країні і живе й понині. Її, ту славу, не заслонили навіть грандіозні події Великої Вітчизняної війни, вона живе в переказах і в пам'яті народній, як думи і пісні. Подвиг цей не забуто і ніхто з героїв не забутий.» («Підняті обрії», С. 93)

Стежки, поля і дороги Олександра Сизоненка

«Доки батьки живі, вони
стоять на усіх
твоїх шляхах, ждуть
тебе і виглядають.»

О. Сизоненко

«Живуть там, докола
маминої і батькової хати,
вітри, і птахи, і сонце, і

земля твоя, і твій рід, і твої перші кроки. Більшість людей носить це в серці повік. І якщо є щось святе на землі, то це перш за все мама і батько. І батькова хата, І мамине слово. І стежки, по яких вона ходила і вчила ходити й тебе. Стежки, поля і дороги.» (**«Білі хмари», С. 19**)

«В дитинстві ми простягаємо до них в оте недосяжне синє небо довірливі руки і дзвінко кричимо: «Гуси-гуси, гусенята, візьміть мене на крилята та й понесіть до батечка, до матінки...». А коли стаємо дорослими, коли нас уже ні до кого нести гусям, ми проводжаємо їх задуманим «полеті-і-ілі» і бачимо у їхніх розпростертих крилах незрозумілий сум. Не за гусьми – за мріями дитинства, що полетіли від нас на гусячих крилах і ніколи вже не вернуть нам своєї чарівної наївності.» (**«Корабелі», С. 7**)

«А світ який красивий у перші хвилини народження теплого, милого, безсмертного сонця, що дарує життя усьому на землі. «Дивіться, - гукає тут кожна билінка і кожна крапля води, - на мене світить сонце! Ви бачите? Погляньте, яка я красива! Погляньте пильніше! Адже сонце дивиться на мене цілісінький день і кожен день милується мною!» (**«Корабелі», С. 16**)

«Спуск – велике свято корабелів. Чи є ще в кого таке свято. Мабуть, немає. Бо металурги видають метал щодня і щоночі, шахтарі подають на-гора вугілля безперервним потоком, машинобудівники теж щогодини бачать готові машини. А суднобудівники на рівній площині стапеля з безформених листів металу закладають корабель, довгі місяці вирощують його, виводять його стрункі прекрасні форми. І коли він виросте на стапелі, як втілення мрії людини про горду красу і силу, коли його звільнять від риштування, здається, він і сам тоді хизується перед людьми своєю красою: дивіться, мовляв, у що виросла ваша цілорічна праця. Радість і велика гордість сповнюють серця суднобудівників.» (**«Корабелі», С. 181**)

«Вітер і степ пружко летять назустріч. І небо пливе-пропливає, мов голубий дах великого прекрасного храму, в якому народилися ми, живемо і вмираємо. Шкода тільки, що цю подібність помічаємо рідко за нашими турботами, за земними своїми клопатами і

щоденною метушиною. А от виїдеши в степ, та ще в такий глухий, тихий, і світ здається прекраснішим, яким він і є насправді.» (**«Білі хмари», С. 166**)

«Найбільш мені доводилося їздити до батьків. Бо доки батьки живі, вони стоять на усіх твоїх шляхах, ждуть тебе і виглядають. Терпеливі, мовчазні і печальні. І якось так влаштоване життя, що чим довше ми живемо, тим більші відстані пролягають між нами й батьками. Куди б не закинула нас доля і метушня, завжди на омріяному початку наших шляхів – батьки.» (**«Білі хмари», С. 175**)

«А люди по степових селах не тужать, не нишкнуть, не піднімають твалту. Люди всміхаються й працюють, і села наші під шпарким сонцем веселі: біліють, червоніють стінами та шиферними й черепичними дахами, прибрані поля зустрічають вас за кожною околицею, і навіть слова такого не почуєте ні в селі, ні в степу – засуха. Кажуть: «Спека!» (**«Підняті обрії», С. 7**)

Степ мій, степ!

«Баитанці ж славляться пшеницею! Ніде ж, мабуть, немає кращого за наш хліб.»

О. Сизоненко

«Он лежить, розлігшись на всі боки до обрію, ця любима, ця не прочитана ніким книга – степ.» (**«Білі хмари», С. 128**)

«Гей ти степ широкий... Степ мій, степ! Скільки в тобі армій згинulo і заліза пропало?! Скільки промчало і проповзло на схід танків, гармат, тягачів і бронетранспортерів? А де ж воно, де? Нічого ж, майже нічого не повернулося. Майже все у ворога загинуло, залишилося там, у степу: в байраках, що порослим терновищем. У похмурих, глинистих ярах. У порослих шипшиною і глодом балках і долинах річок і річечок. Все пропало і розвіялося. Навіть броня. А степ залишився. Рідний і пильнуючий.» (**З етюду «Пам'ять»**)

«Спить безмежна рівнина, дрімають вдалині і високі могили. І безмежний степ, і блідий великий місяць на ясному небі, і кургани-могили, темні й суворі, що немов сторожа застигли на обрії.» **(«Корабелі», С. 34)**

«...а він [степ] рівний, широкий і однаковий. Як небо. І, як небо над ним, безмежний.» **(«Підняті обрії», С. 48)**

«Цей степ за рікою годився на все. І в минулому, і зараз. Тепер він лежатиме, великий і мудрий, до самого моря. І ріка супроводити буде всю дорогу, нагадуючи про щось вічне й прекрасне, що існувало до нас, існуватиме й після, як вітер, і сонце, і земля, і ріка, і небо над степом.

І ніколи цьому не буде кінця. Бо «рід приходить і рід відходить, а земля перебуває ввіки». Це відчуваєш найліпше, потрапивши в степові простори.» **(«Білі хмари», С. 101)**

«Поле моє, поле! Колись дике, збите копитами і зрошене кров'ю! Ти лежиш зараз, покірне й тихе, а літом хвилюєшся нивами, котиш з краю в край золоті свої хвилі і хлюпаєш ними в забур'янені могили наших відважних предків.» **(«Рідні краї», С. 24)**

«Котять і котять хвилі лани. Як отари сріблястих тонкорунних овець, біжать вони від краю до краю і зникають за обрієм. Лише де-не-де море хлібів крається ще зеленішими лісосмугами, ланами кукурудзи, золотими й пахучими оранжерейми соняшників.» **(«Рідні краї», С. 88)**

«Бур'яни, бур'яни: тверда, мов дріт, лобода, об яку рвуть коси, і податлива, жирна й листата щиріця з колючим важким волоттям. Курай-сивунець і їжакувата квочка, світло-зелені кулі бездомного перекотиполя і пахучий полин по глибоких борознах. А між усім цим – кавуни, кавуни і дині жовтіють, трохи сором'язливо, але пахнуть так, що одразу забуваєш і полин, і пил, і спеку.» **(«Доки й живу», С. 310)**

«Обабіч дороги шелестіли сухим листям соняшники, насторожено шептала про щось кукурудза, і в степу десь сумовито й тоскно цигикала сполохана чайка.» **(«Корабелі», С. 121)**

«Якби на баштанський наш чорнозем та дощі! Хліба було б не знаю скільки. І сіяти, і вищоувати пишицю тут уміють. Баштанці ж славляться пишицею!» **(«Підняті обрії», С. 11)**

«А хліб... Ми нічого не сказали про хліб, а з нього, може, й треба було починати. Бо ніде ж, мабуть, немає кращого за наш хліб. Що вже баштани та кавуни на Баштанщині добрі, а хліб ще кращий. Вирощений в трудах і клопотах, одвойований у сонця і засухи, такий особливий, що не знаєш, як його й похвалити. Недарма ж у наших селах кажуть: «Хліб як сонце!» Розумієте? Сонце!!!» **(«Підняті обрії», С. 86)**

Все минає...

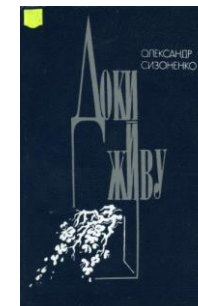
«Любиш, бо це – вічне, як світ і як життя, бо було воно до нас і буде без нас, а ми в ньому – тільки недовговічні гості.»

О. Сизоненко

«...хочеться бути скрізь і завжди серед людей. І стає жаль, що людина може бути тільки десь в одному місці. В той час, як життя плине так широко й неоссяжно. У селах, у містах, на автостадах, в поїздах. І скрізь ти б міг бути, скрізь зустріти цікавих, розумних людей, од яких завжди набираєшся розуму. Заради них і завдяки їм живеш. Я ніколи й ніде не забуваю про це.» **(«Білі хмари», С. 178)**

«На коліна стаю перед прахом батьків, і дідів, і прадідів моїх, що жили тут, весь вік працювали і кропили цю землю баштанську потом своїм, кров'ю своєю, а потім і самі в неї лягли, щоб зрости травами, квітами, хлібами й дітьми... Бо ж «рід відходить і рід приходить...» **(«Доки й живу», С. 161)**

«Оцю ніч, і цей місяць, і небо, і листя над головою, і лукаво підморгуючі хори зірок, це сюрчання коників у степу, і гудіння трактора, і людину, що працює на ньому, - все це любиш, сидячи біля батька, так, як він навчив тебе це любити і цінувати. Любиш, бо це – вічне, як світ і як життя, бо було воно до нас і буде без нас, а ми в ньому – тільки недовговічні гості.» **(«Білі хмари», С. 145)**

«Але я хотів би, щоб моя робота, яку я лишу по собі, була потрібна людям так само, як покрівлі на хатах, як вікна і двері. А тоді нехай і могилу мою розорють, бо не смертю й буттям визначається слід людини на землі, а її добрими ділами, що ніде і ніколи не проходять безслідно.» («Доки й живу», С. 216)

«Великий світе! Що ж робиться в тобі, такому буйному й прекрасному, о цій літній порі? Що ми нарobili в тобі з нашою метушиною, з нашою хімією, з нашою ядерною фізикою, без яких ми вже не можемо ні прохарчуватися, ні обігрітися на нашій затишній планеті?» («Доки й живу», С. 22)

«Природа-матінка все нам дала, все постелила під ноги: те, чим живитись, і те, чим лікуватися, а ми невдячні її діти, все топчемо, переорюємо, не відаючи й не знаючи, які скарби у нас під ногами. А людині й жити і вмирати треба серед природи, розчинятися в ній, берегти й боронити її від усяких зазіхань.» («Доки й живу», С. 248)

З любов'ю до земляків...

«Я схиляю голову перед вами, мої любі земляки, перед вашою працею.»

О. Сизоненко

«Земний вам уклін, загрубілі хліборобські руки! Скільки йдеш по степу – скрізь бачиш вашу працю. Я схиляю голову перед вами, мої любі земляки, перед вашою працею.» («Рідні краї», С. 5)

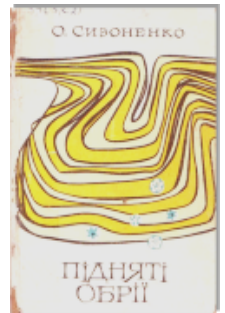
«Моя любов через Слово, шукає шлях любові крізь пам'ять до рідного дому, крізь пам'ять до добрих людей, з ким зводила мене доля-життя, - через велику пам'ять очищення-вибачення... Буду ж молитися, і поки живий, не забуду їх. Ні матір, ні батька. Ні полеглих на далеких і близьких фронтах родичів, ровесників, шкільних друзів-однокурсників, односельців і однополчан.» (З етюду «Ave Mare»)

«Домбровський... Великі карі очі дивляться серйозно, відкрито і навіть якось душевно. В тих очах багато гідності, але не гордості, ні. Немає в них ні отой робленої привітності для годиться, ні

пильної зацікавленості, в якій тебе оцінюють з першого погляду. Гарні чисті очі зайнятої робочої людини, що клопоти відклала ненадовго, тільки на якийсь час, знаючи, що вони нікуди від неї не дінуться і до них можна й треба буде повернутися.» («Підняті обрії», С. 53)

«...Іван Григорович Мовчан – справді мовчазний і ніби аж трохи сором'язливий керівник славетного колективу, що днює й ночує на території «Сільгосптехніки», - веде свою колону бадьорим, дружним кроком – на обличчі привітна усмішка, коротка, як у боксера, стрижка робить його ще молодшим, ніж він є. Можна, навіть не знаючи Мовчана, одразу скласти собі уяву про його енергійність, зібраність, про незвичайну дієвість невсипущої натури. Щось веселе, впевнене, кипуче чувається в цій людині. З Мовчаном весело й легко робити найтяжчу і найскладнішу роботу.» («Підняті обрії», С. 97)

«Он Черненко веде колону колгоспу «Комуніст» - одного з найкращих господарств району – і поруч з ним Герой Соціалістичної Праці Василь Терентійович Єрешко, так щедро наділений добрiстю і красою, що, здається, аж на вулиці світлішає від його появи. Глянеш на Єрешка, одразу згадаєш, що Бащтанка звалася попервах Полтавкою: отакі чорноброві, рум'янолиці та смагляві красені зустрічаються тільки на щедрій та щиросердній Полтавщині.» («Підняті обрії», С. 97)

«А це ось Цидуля – вусатий і немолодий уже красень – веде колону явкинського колгоспу. Ох і вусань, з лукавою усмішкою. Добрячий голова!» («Підняті обрії», С. 98)

«Погребняк був схвилюваний, вражений і водночас якийсь дуже людяний і простий. Пальто скинув, стояв перед людьми один у піджаці. І вже в тому, що він роздягнувся, було щось синівське, щось зворушливо-дитинне перед людьми, що проходили перед трибуною, в усій постаті його, у виразі обличчя світилася повага до цих людей, до

їхньої праці, подвигів і пережитих страждань.» (*«Підняті обрії»*, С. 104)

«Про все, як відомо, написати неможливо, тож благаю милосердну долю, щоб послала мені сил і часу, достатніх для звершення цієї святої й нелегкої місії. Заради тих, кого вже немає...» (*«Не поле перейти»*, С. 343)

«Я не знав і не міг знати, що буде там, бо там на мене чекала війна і люди, невідомі й далекі, і, поцілувавши Галю, я одірвався й пішов від неї, відчуваючи на губах її солоні сльози. І хай Бог милує інших людей, моїх дітей і онуків від таких розставань та від такої долі.» (*«Не поле перейти»*, С. 362)

«І мені хочеться, щоб над багрянцями степами, над усією нашою землею реготіли ласкаві вітри, падали теплі дощі, і всім вам, про кого я тут написав, жилося б ще краще й щасливіше, і легше б вам працювалося, милі мої, далекі...» (*«Підняті обрії»*, С. 110)

Щире слово про Олександра Сизоненка

 «Коли щоразу відкриваєш для себе добру людину, відчуваєшся не просто щасливим, а й дужим, спокійнішим – у душу ввійшла нова любов. Отаке чарівне відкриття для мене письменник Олександр Олександрович Сизоненко. Він до нестями закоханий в усе українське, та найбільше, здається, в слово».

В. Жадько, письменник

 «Проза Сизоненка має особливу тональність, Сизоненко не любить багато вигадувати, любить писати з природи. Усі його герої – це майже не вигадані люди. Залюбленість у рідні місця, рідних людей створює особливий стиль, сповідницький характер його розповідей. Сизоненко стоїть на шляху до величного таємничого процесу, коли художній твір зливається з дійсністю».

П. Загребельний, письменник

 «...як не позаздрити людині, щедро поміченій і Богом, і славою. І рідною мовою, яка Вас (О. Сизоненка) таки відрізняла з поміж інших пишучих. І відрізняє досі. Тож нехай це продовжується ще довго-довго».

Г. Штонь, літературознавець і критик

«Людина унікальної долі, письменник від Бога. Епік, бо найбільш розкуто себе відчуває у формі роману. З другої половини ХХ століття українська словесність немислима без О. Сизоненка».

«Але вже й сьогодні є видатні прозаїки старшого покоління, і серед них — безмежно талановитий Олександр Олександрович Сизоненко, якого я от серця віншую із 80-літнім ювілеєм».

Б. Олійник, поет

«Є постаті, імена і їх творчі ужинки, які позачасові і демонструють свою продуктивність, а головне – необхідність для усвідомлення в будь-який час і різними поколіннями. До таких по праву ми зараховуємо Олександра Сизоненка й Дмитра Кременя. І самі автори, і їхні твори демонструють зразки моральних чеснот і вічних цінностей: здатність любити, шанувати і берегти, цінувати і пам'ятати, розвивати і продовжувати те, що передали батьки, рідні, односельці, прості і звичайні УКРАЇНЦІ».

В. Шуляр, кандидат педагогічних наук, заслужений учитель України

«Така непідробна любов [до рідного краю] вигартовується лише на землі, якою дорожиш».

О. Воля, український письменник, журналіст

Поради від Олександра Сизоненка (за романом «Білі хмари»)

«Дорога, довжиною з життя. Урок літератури рідного краю за романом «Білі хмари» Олександра Сизоненка, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка. 11 клас» С. Островна, учитель-методист Багрянцівської ЗОШ І–ІІІ ст. № 1.)

Наше завдання як читачів, прилучившись до цього світу мудрості, ознайомившись із життєвими віхами нашого земляка, -

збагнути цінні уроки, які допоможуть бути Людиною на складних дорогах буття.

Як учитель, але не лише заради професійного обов'язку, звертаюсь до вас, юних: вчіться жити в цьому світі не на екстравагантних детективах, а на таких книгах, де кожне слово бринить теплом і любов'ю, бо тільки щирі й добрі відчуття є ознакою миру і благополуччя. А чого ще треба нам, збентеженим і втомленим? Хіба не миру, високої моралі, спокою, любові в кожній оселі? І – ще одного... Про це сьогодні на уроці востаннє нагадає розповідач з роману «Білі хмари» «...доки батьки живі, вони стоять на усіх твоїх шляхах... — батьки». Повірте, стоятимуть вони навіть тоді, коли їх не стане... А життя екзаменуватиме вас уже з ранньої юності, але «атестат зрілості» видасть пізніше, ніж його видають по закінченню школи, екзаменуватиме вас у 40 чи 50, коли «йтимете з ярмарку», тобто старітимете, і навіть на схилі літ. А щоб вам легше йшлося в майбуття, візьміть у життєву дорогу настанови славетного земляка.

- Шукайте скрізь, від початку до кінця правду.
- Не живіть аби день до вечора, а повноцінно.
- Не зраджуйте книгу, бо це – найзаглибленіша робота над душею.
- Не шукайте легких стежок та легких успіхів: вони заведуть на манівці. Готуйтеся долати труднощі з честю й достоїнством...у цьому справжнє, а не ефемерне щастя.
- Якщо є щось святе на землі, то це, перш за все, мама і батько. І батьківська хата. І мамине слово.
- Добрих людей на світі багато. Більше, ніж злих.
- Твоє найбільше щастя й багатство, твоя гордість і радість – рідна земля.

Використані джерела

Твори О. О. Сизоненка:

Білі хмари. Корабелі : романи / О. Сизоненко. – Київ : Дніпро, 1969. – 446 с.

Корабелі : роман / О. Сизоненко. – Київ : Молодь, 1960. – 280 с.

Підняті обрії : документальна повість / О. Сизоненко. – Київ : Дніпро, 1971. – 110 с.

Не поле перейти : романи і повість / О. Сизоненко. – Київ : Дніпро, 2004. – 464 с.

Рідні краї : оповідання / О. Сизоненко. – Київ : Рад. письменник, 1955. – 207 с.

Доки й живу : оповідання, есе, етюди / О. Сизоненко. – Київ : Рад. письменник, 1989. – 355 с.

Інша література:

Сизоненко Олександр Олександрович [Текст] // Слава і гордість Миколаївщини: навчальний посібник / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. – Миколаїв: Видавець Шамрай П. М., 2012. – С. 229-232.

Старовойт Л. В. Олександр Сизоненко / Л. В. Старовойт // Старовойт, Л. В. Письменники Миколаївщини: літ. – крит. матеріали до курсу «Літературне краєзнавство»: навч. посібник. – Миколаїв, 2007. – С.38–43.

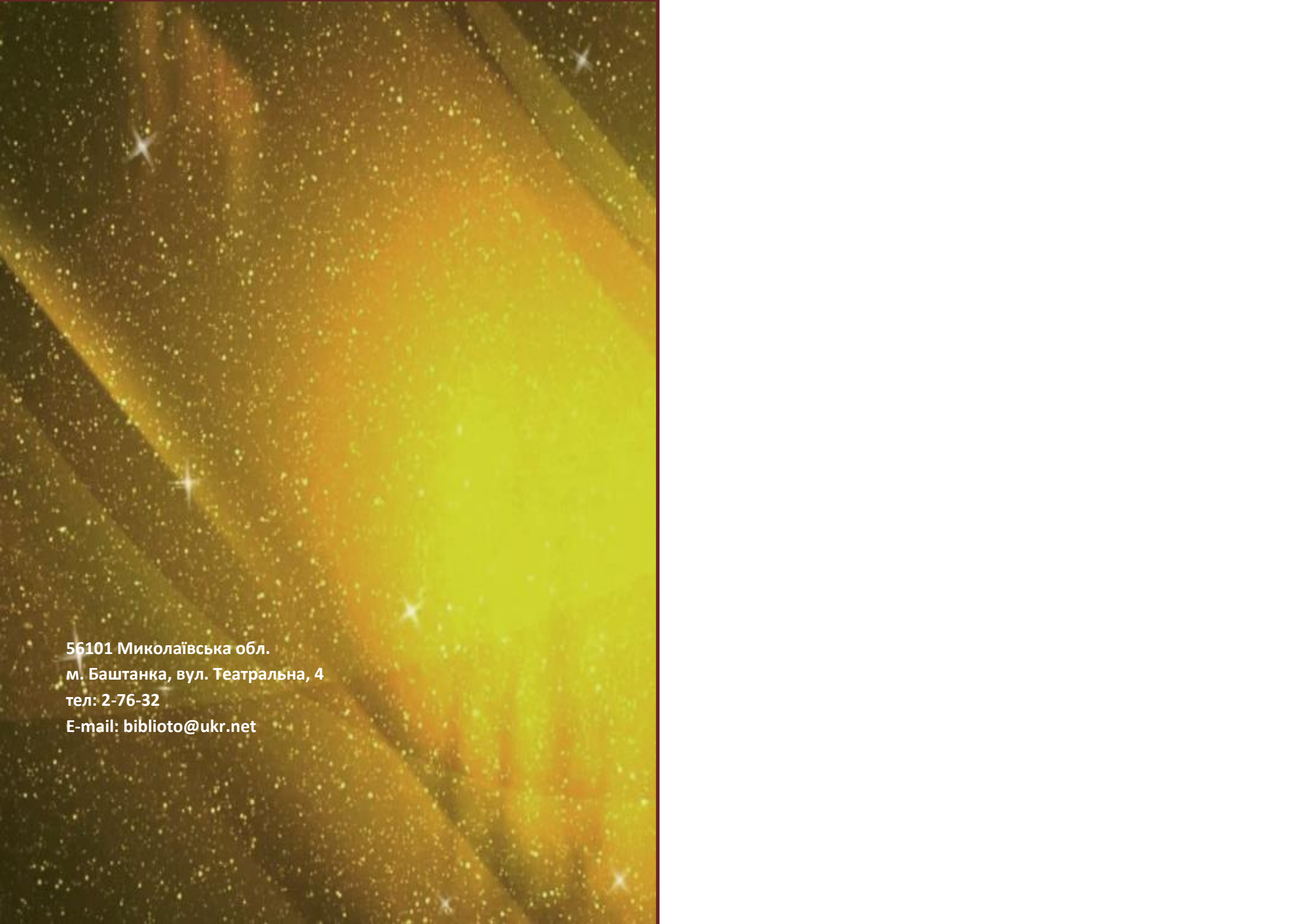
Островна, С. Дорога, довжиною з життя : Урок літератури рідного краю за романом «Білі хмари» Олександра Сизоненка, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, 11 клас / С. Островна. -Українська література в загальноосвітній школі. - 2013. - № 10. - С. 14—15.

Інтернет – ресурси

Документальний фільм про письменника О. Сизоненка «Білі хмари на золотому фоні...» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://litnik.org>. – Назва з екрану.

Сизоненко Олександр Олександрович [Електронний ресурс]: Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>. – Назва з екрану.

Олександр Олександрович Сизоненко [Фотоархів] [Електронний ресурс] // Николаев литературный. Литературно-художественный интернет-журнал. – Режим доступу: <http://litnik.org>. – Назва з екрану.

56101 Миколаївська обл.
м. Баштанка, вул. Театральна, 4
тел: 2-76-32
E-mail: biblioto@ukr.net